

LUNDS
UNIVERSITET

”Flykting” i fokus

En begreppsanalytisk studie av flyktingbegreppets problematik

Ellen Forssén

Avdelningen för mänskliga rättigheter
Historiska institutionen
Kurskod: MRSG31
Termin: HT-terminen 2017
Handledare: Malin Arvidsson, Ida Jansson
Omfång: 14074

Abstract

”Flykting” i fokus

- En begreppsanalys av flyktingbegreppets problematik

Syftet med denna studie har varit att studera det rådande flyktingbegreppets utmaningar. Genom att definiera flyktingkonventionens villkor för flyktingskap och formulera ett nytt idéinnehåll för begreppet baserat på mediala publikationers opinion har studien kunnat lyfta de människorättsliga utmaningar begreppet står inför idag. Metoden grundar sig i den klassiska begreppsanalysmetoden och begreppsdesignen. Det teoretiska perspektivet har varit Hannah Arendts rättighetsparadox kopplat till statslöshet. Resultatet har huvudsakligen visat att flyktingbegreppet idag inte tar hänsyn till den rådande globala situationen och att ett nytt idéinnehåll baserat på flykt istället för förföljelse skulle innebära människorättsligt skydd för ytterligare tiotals miljoner. Sammantaget kan de som exkluderas av konventionen, såsom intern- och klimatflyktingar, liknas vid Arendts ”statslösa”, vilket i en avslutande diskussion har lett till slutsatser om att flyktingkonventionens flyktingbegrepp bör definieras om så att det tar hänsyn till reella behov och mänsklig säkerhet för alla människor på flykt idag.

Nyckelord: Flykting, Flyktingkonventionen, Klimatflykting, Internflykting, Statslös, Rättighet, Begrepp

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	5
1.1 Problemformulering.....	5
1.2 Syfte och frågeställningar.....	7
1.3 Material och avgränsningar.....	7
1.3.1 Primärmaterial.....	7
1.3.2 Avgränsningar.....	9
1.3.3 Källkritik.....	10
2. Teori och Metod.....	11
2.1 Teori.....	11
2.1.1 Arendts återkommande tematik.....	11
2.1.2 Arendts huvudsakliga problematik.....	12
2.1.3 Summering av teorin samt plats i studien.....	13
2.2 Metod.....	13
2.2.1 Val av metod.....	14
2.2.2 Klassisk begreppsanalys.....	14
2.2.3 Begreppsdesign.....	16
2.2.4 Metoden i relation till undersökningen.....	17
3. Litteraturoversikt och tidigare forskning.....	18
3.1 En grundläggande förståelse.....	18
3.2 En djupare förståelse för flykting som begrepp.....	20
3.3 Sammanfattning.....	21
4. Undersökning och Analys.....	22
4.1 Flyktingkonventionens villkor för definition av flyktingskap.....	22
4.1.2 Analys.....	25
4.2 En begreppsdesign av den mediala framställningen av ”flykting”.....	27
4.2.1 I vilket syfte vill presenterade mediala publikationer utmana flyktingbegreppet?.....	27
4.2.2 På vilket sätt utmanas begreppet?.....	29

4.2.3 Hur bör flyktingbegreppet omdefinieras?.....	32
4.2.4 Analys.....	33
4.3 Sammanfattande analys.....	34
5. Resultat och Diskussion.....	36
5.1 Resultat och slutsats.....	36
5.1.1 Vem definieras som flykting enligt 1951 års flyktingkonvention?.....	36
5.1.2 Hur kan, mot bakgrund av valda mediala publikationer, flyktingbegreppet omformuleras?.....	37
5.1.3 Vilka människorättsliga utmaningar står flyktingbegreppet inför, mot bakgrund av de mediala källornas opinion och i relation till Hannah Arendts teori om de mänskliga rättigheternas paradox?.....	37
5.2 Diskussion.....	38
5.3 Förslag till vidare forskning.....	41
Referenser.....	42

1. Inledning

1943 publicerar Hannah Arendt artikeln *We Refugees*. Hon beskriver den ständiga ångesten, en häpnadsväckande förtvivlan, en absurditet men också en optimism över flyktingskapet och statusen som flykting.¹ Det är en skrämmande och förtvivlande bild, fylld av rädsla och sorg men också hopp om förändring och ljusaste tider. Det är historien, vardagen och verkligheten i en.

Arendts artikel sträcker sig tillbaka till mitten av andra världskriget, ändå är hennes text om flyktingars situation då fortfarande aktuell idag. Individer som fördrivs av den politiska sfären är konstanta genom historien, världskrigens och samtidens flyktingar är exempel på det.

Vad Arendt presenterar är inte bara absurditet kontra optimism, utan även en inblick i hur flyktingskapet både kan betyda tragedi i förlorande av språk och hem, samtidigt som det också kan betyda etablering och rättigheter. Inte minst berör hon det faktum att flyktingen inte är bestämd eller konstant, utan att det är något som en person blir i relation till den tid eller situation den lever i.²

Åtta år efter publiceringen av *We Refugees* tillkommer FN:s flyktingkonvention, ett dokument som tydligt redogör för vem som är flykting, vilket rättsskydd som ges och vilka sociala rättigheter som tillkommer av flyktingdefinitionen.³ Det är en hörnsten för flyktingars skydd, men konventionen har inte möjlighet att ta hänsyn till både den ångest och den förtvivlan Arendt presenterar för dem som flyr men faller utanför konventionens definition.

Idag är livet på flykt vardag för drygt 65 miljoner människor, men bara en tredjedel erkänns flyktingskap av flyktingkonventionens definition.⁴ Det lämnar nästan 40 miljoner människor utanför begreppet, vilket knyter ”flykting” till en begränsad rätt, snarare än en möjlighet till frihet. Denna problematik bör adresseras närmare.

1.1 Problemformulering

Enligt flyktingkonventionen från 1951 är ”flykting”, i korta drag, en person som av välgrundad fruktan flyr från förföljelse i sitt hemland (även om både definitionen och konventionen är mer

---

¹ Arendt, Hannah, *We Refugees*, 1943, *Altogether Elsewhere*, Faber and faber London, via Stanford Education

² Arendt, 1943

³ Sverige för UNHCR, FN:s flyktingkonvention - frågor och svar, 2001, Sverige för UNHCR (hämtad 2017-12-05)

⁴ UNHCR, *Figures at a Glance*, 2017-06-19, UNHCR (hämtad 2017-12-08)

omfattande än så).⁵ Europeiska Unionen följer samma definition. Personer som flyr av välgrundad fruktan eller risk för allvarlig skada är de som framförallt ges skydd.⁶ Svenska migrationsverket gör samma bedömning, liksom de understryker att personer som flyr från krig eller väpnad konflikt inte nödvändigtvis behöver vara flyktingar, inte heller är dem som flyr inom sitt eget land.⁷ Definitionen kan därför argumenteras vara begränsad, bland annat eftersom vissa av de personer som flyr ifrån krig, väpnad konflikt eller hungersnöd, katastrofer som bidragit till de största flyktingkatastroferna på senare år, inte betraktas som flyktingar.⁸

År 2050 beräknas 250 miljoner människor vara på flykt på grund av klimatförändringar. Men konventionerna som ger flyktingstatus tillskriver inte dessa människor rättsligt skydd, åtminstone inte i den mening som flyktingkonventionen gör.⁹ Trots det är flyktingkonventionen fortfarande det mest etablerade och tydliga dokument kring flyktingrätt idag.

När flyktingen inte kan kategoriseras som flykting i den politiska sfären går det att argumentera för att den värld vi lever i blir mer begränsad, åtminstone när vi ser till exkluderande av intern- och klimatflyktingar i flyktingkonventionen. Det innebär möjligen att vi måste omstrukturera och fundera kring det politiska landskapet inom vilket människor erkänns eller inte som flyktingar.

Det sammantagna kunskapsfältet visar idag bland annat på vilka strategier som är av vikt i flyktingfrågan, dess problematik och på vilket sätt krisen bör adresseras.¹⁰ Men vad som kan tyckas saknas i forskningsfältet är en grundläggande förståelse för flyktingbegreppets människorättsliga betydelse och de utmaningar begreppet står inför. Denna studie gör därför en ansats att bidra till att studera flyktingbegreppet, vilka utmaningar det står inför och vad det kan betyda för människorätten, och inte minst flyktingar, idag.

---

⁵ Konvention angående flyktingars rättsliga ställning, 1951, res. 429 (V), Förenta nationerna

⁶ Generaldirektoratet för kommunikation, EU och Migrationskrisen, 2017, Europeiska kommissionen (hämtad 2017-11-25)

⁷ Migrationsverket, Vem bedöms som flykting?, 2016, Migrationsverket (hämtad 2017-11-25)

⁸ Rädda barnen, Barn på flykt - frågor och svar: Vem är flykting?, 2015, Rädda barnen (hämtad 2017-11-25)

⁹ Aspegren, Robert, Regeringen stänger dörren för klimatflyktingar, 2016, Dagens samhälle (hämtad 2017-11-25)

¹⁰ Se bland annat: Otovescu, Adrian, Otovescu, Maria-Cristina, The Refugee Crisis In Europe and Adressed Solutions, 2017, Journal Of Community Positive Practices 17, no. 2: 63-73; Sarah Kenyon Lischer, 2017, The Global Refugee Crisis: Regional Destabilization & Humanitarian Protection, the American Academy of Arts & Sciences; Kerwin, Donald, 2016, How Robust Refugee Protection Policies Can Strengthen Human and National Security Journal on Migration and Human Security, Vol 4, Iss 3, Pp 83-140

1.2 Syfte och frågeställningar

Syftet med följande studie är att genom en begreppsanalytisk metod studera flyktingbegreppets utmaningar, framförallt i relation till Hannah Arendts teori om de mänskliga rättigheternas paradox. Studien utgår ifrån flyktingkonventionens begreppsdefinition av flykting med avsikt att bidra till en grundläggande förståelse av begreppets definition. Genom att studera hur mediala publikationer idag samtalar om och porträtterar flyktingen, framförallt med fokus på klimat- och internflyktingar, önskar studien att utmana det rådande flyktingbegreppet och presentera ett nytt idéinnehåll. För att uppnå detta syfte ämnar studien till att svara på följande frågeställningar:

- Vem definieras som flykting enligt 1951 års flyktingkonvention?
- Hur kan, mot bakgrund av valda mediala publikationer, flyktingbegreppet omdefinieras?
- Vilka människorättsliga utmaningar står flyktingbegreppet inför, mot bakgrund av de mediala publikationernas opinion och i relation till Hannah Arendts teori om de mänskliga rättigheternas paradox?

1.3 Material och avgränsningar

Följande avsnitt redogör för studiens huvudsakliga primärmaterial samt avgränsningar.

1.3.1 Primärmaterial

Studiens huvudsakliga källa är De Förenta Nationernas konvention om flyktingars rättsliga ställning, framförallt eftersom denna inkluderar bland annat vem som internationellt definieras som flykting. Konventionen har sin plats i studien eftersom den än idag är det främsta internationella dokumentet för bestämmandet av, och skyldigheterna till, flyktingar. Det gör att flyktingbegreppet som vi känner det idag tar avstamp i konventionen och gör denna till den främsta synen på vem som är och kan definieras som flykting. Denna källa kommer att ligga till grund för hela undersökningen i studien. Detta framförallt motiverat till att denna fortfarande är det mest framträdande dokumentet för flyktingar idag, vilket också gör att detta bör analyseras som ett av de mest centrala verktygen för definitionen av flyktingar.¹¹

Tilläggsprotokollet för flyktingars rättsliga ställning från 1967 kommer att vara centralt i förståelsen för analysen kring begreppet flykting i relation till flyktingkonventionen. Tillsammans med flyktingkonventionen är denna idag det folkrättsliga dokument som definierar flyktingen. De utgör

---

¹¹ Se: Konvention angående flyktingars rättsliga ställning, 1951

tillsammans en grundläggande idé om vem som är flykting och varför denna definieras som sådan.¹² Med hjälp av dessa avser studien att kunna presentera nödvändiga och tillräckliga villkor i relation till en begreppsanalytisk modell för att på så sätt urskilja vad det är som krävs för att kunna definieras som flykting.

Undersökningen bygger dessutom delvis på att besvara hur begreppet flykting i flyktingkonventionen kan utmanas och omformuleras. För att själv kunna dra en slutsats om hur begreppet innehållsmässigt bör definieras om, används olika mediala publikationer för att undersöka på vilket sätt det kan talas om ett behov av ett nytt idéinnehåll. Framförallt vill jag kunna presentera ett nytt innehåll i ett begrepp som inte endast baseras på uppfattningar ur samma publikation. Med hjälp av varierade publikationer som underlag vill jag kunna dra en slutsats ur mer än ett sammanhang för att basera det nya innehållet på uppfattningar ur just, varierade områden. Jag använder därför artiklar publicerade i Europa, Asien, Australien och Mellanöstern som ett underlag för att kunna presentera, i enlighet med den begreppsanalytiska metoden, en ny innehållsdefinition.

De artiklar som kommer att undersökas i studien är:

- Rebecca Ratcliffe, *Outnumbering refugees two to one: how the world ignores war's greatest scandal*, The Guardian, 2017
- Amy Lieberman, *Where will the climate refugees go?*, Aljazeera, 2015
- Chris Berg, *Why cling on to an outdated refugee convention?*, ABC News, 2011
- BBC World Service Inquiry programme, *Would a new UN Convention help refugees*, 2016
- Brad Evans, Zygmunt Bauman, *The Refugee Crisis Is Humanity's Crisis*, The New York Times, 2016
- Amber Jamil, *Climate Refugees and International Law*, The American Interest, 2017

Artiklarna är valda eftersom de på olika sätt diskuterar flyktingkonventionen och dess utmaningar. Jag anser att dessa fungerar som ett underlag för att kunna presentera ett nytt idéinnehåll då alla källor utmanar det rådande begreppet, vilket också faller i enlighet med syftet och metoden.

Med vetskap om att källorna är valda ur ett språkligt rum, det engelska, vill jag understryka att dessa inte nödvändigtvis är representativa för begreppets allmänna betydelse utan snarare för vad

---

¹² Se: Flyktingkonventionens tilläggsprotokoll, New York-protokollet, 1967, Förenta Nationerna

begreppet skulle kunna definiera och innehålla. De ger en utmanande bild till flyktingkonventionens definition och motiveras därför att vara representativa som bakgrund för en presentation av ett nytt idéinnehåll.

Materialet används alltså för att visa på en variation i och invändningar mot flyktingbegreppet, ofta med en kritisk ingång till hur flyktingkonventionen är formulerad.

1.3.2 Avgränsningar

Då studien ämnar till att studera flyktingbegreppets utmaningar avgränsar sig denna till att undersöka begreppet ur två perspektiv: ett grundläggande i relation till flyktingkonventionen och ett utmanande i relation till mediala publikationers opinion av vem som är flykting idag.

Eftersom flyktingkonventionen idag fortfarande är det främsta juridiska dokumentet för flyktingars rättigheter kommer jag inledningsvis att undersöka denna, då detta bör ge en huvudsaklig förståelse för den problematik de mediala publikationerna uppvisar. Flyktingkonventionen kommer alltså att fungera som en grundläggande förståelse till hur begreppet ”flykting” definieras idag. Det innebär att denna studie kommer att avgränsa det grundläggande perspektivet på flyktingskap till konventionen om flyktingarnas rättsliga ställning och lämnar därmed andra människorättsliga konventioner åt sidan. Att poängtera är att denna studie avgränsar sig till en begreppsanalys av begreppet ”flykting” och vill understryka att andra centrala begrepp för konventionen i huvudsak kommer att läggas åt sidan.

Flyktingbegreppet i dess grundläggande mening utmanas senare i undersökningen av presenterade mediala artiklars porträttering och debatt kring flyktingar av artiklar publicerade under och efter flyktingkulmen i Europa 2015. I avgränsningssyfte har studien valt att studera källor som är publicerade efter 2015 med huvudsyftet att dessa kan anses vara representativa för hur inlägg och tankar kring begreppet ”flykting” kan se ut idag.

Ett undantag kommer att göras i de mediala källornas tid. En av sex artiklar publicerades redan 2011, innan europeisk media tog fasta vid flyktingkrisen. Artikeln motiveras dock ha sin plats i studien, inte minst för dess utmaning av begreppet, men även för att denna visar på att begreppet har diskuterats sedan en tid tillbaka. Det motiveras ge perspektiv till undersökningen.

Då media kan motiveras vara en källa för debatt och opinion, är urvalet för studien avgränsat till mediala publikationer som på ett eller samtalar om flyktingbegreppet och dess utmaningar. Studien är avgränsad till sex mediala publikationer på engelska, med vetskap om att detta utelämnar diskurser som kan vara representativa på andra språk. Detta framförallt på grund av en tydlig språkbarriär.

Avgränsningar görs även i ämnesvalet kring flyktingfrågan. Undersökningen kommer endast att beröra problematik som rör flyktingbegreppet, även om arbetet för och situationen kring flyktingar också anses vara intressant. Avgränsningen görs framförallt i mån av plats. Alltså avgränsas studien till det tematiska fältet kring vem och vad som inkluderas av att vara flykting.

Jag bedömde den begreppsanalytiska metoden vara den främsta för forskning kring flyktingbegreppet, detta bör motiveras vara en avgränsning i sig. Det gör att begrepp och definitioner nära flyktingbegreppet, såsom bland annat ”flyktingström” eller ”flyktingkris” faller utanför studien, liksom resultat av andra forskningsmetoder.

1.3.3 Källkritik

För att avgöra primärmaterialets, metodens och teorins trovärdighet har jag gjort en helhetsbedömning av vardera källa separat. Huvudfokus har legat på tid, beroende, äkthet och tendens.¹³ Samtliga källor motiveras ha en en tidsram som är passande för studiens syfte, om inte annat anges eller kritiseras vid användandet. Källorna är också valda efter att tillhöra etablerade organisationer, tidningar eller personer. Ingen av de valda källorna har tendens att ljuga eller sprida osann information, även om en viss kritik kan riktas emot de mediala källorna, bland annat då vissa är erkänt politiska. Det bör ändå motiveras att de olika mediala källorna är valda eftersom de ska presentera en medial vädjan till en omdefinition av flyktingbegreppet och för att visa på flyktingkonventionens utmaningar, vilket gör att de ändå har sin plats i studien. Ytterligare kritik kan vändas emot att de mediala publikationerna inte är förstahandskällor, men återigen motiveras deras plats i studien då de används för att presentera opinion och rådande uppfattningar. Källorna framstår sammantaget att vara trovärdiga och högst relevanta för studiens syfte och frågeställningar.

---

¹³ Skribent för Umeås universitetsbibliotek, Källkritik, 2016, Umeås universitetsbibliotek (hämtad 2017-11-23)

2. Teori och Metod

Nedan följer ett avsnitt som redovisar teori- och metodval.

2.1 Teori

Hannah Arendt presenterar 1951 *The Decline of the Nation-State and the End of the Rights of Man* ur *The Origins of Totalitarianism*. Det Arendt kan redogöra för är en teori som problematiserar rättigheter i relation till en persons inneboende mänsklighet. Genom begreppet ”statslös” kan hon presentera en person som inte är skyddad av en stat, vilket gör att denne inte heller är skyddad utav några rättigheter, framförallt eftersom dessa enligt Arendt är knutna till staten. Alltså, när en människa på så sätt alltså bara är människa och står utanför en stat eller ett system, menar Arendt att de mänskliga rättigheterna går förlorade (vilket är inbyggt i systemets logik). Det är denna filosofi som gör hennes teori intressant för denna studie.¹⁴

Även om teorin dateras bak till 1951, jämnårig med flyktingkonventionen, anses den ändå vara relevant för analysen av frågeställningarna i denna studie. Arendts teori kan nämligen användas för att utmana flyktingskap och rättigheter, därmed även begreppet ”flykting” och vad som kan associeras till det.

2.1.1 Arendts återkommande tematik

Centralt för Arendt är de rättsliga dokumenten och dess betydelse för rättigheter, något som bör kopplas samman med staten (den största garanten för rättigheter). En person som inkluderas i rättighetsdokument, såsom flyktingkonventionen bland annat, är enligt Arendt en person som inkluderas i staten. Det gör att samspelet mellan stat, dokument, rättighet och individ är huvudsakligt för Arendts teori.¹⁵ Flyktingar kan, i flyktingkonventionens anda, vara personer som inkluderas i staten, även om det inte nödvändigtvis behöver vara så. Arendt exemplifierar själv detta, bland annat genom den historiska synen på judarna, som tagits och givits rättigheter på nytt igen.¹⁶

---

¹⁴ Arendt, Hannah, *The Decline of the Nation-State and the End of the Rights of Man*, 1951, ur *The Origins of Totalitarianism*, 5. uppl. 1961, The world publishing company, Ohio

¹⁵ Arendt, 1951, sid. 270

¹⁶ *ibid.* sid. 288-290

I kontrast till de som kan göra anspråk på rättigheter, står de människor som saknar en stat som skyddar dem. Arendt kallar dessa för statslösa, personer som på ett eller annat sätt förlorat sitt land och sina hem och som därmed står utan en stat som skyddar dem.¹⁷ De är människor som inte rättsligt tillhör ett land, trots en relation till det, eller som inte tillhör ett språk, trots att det talas utav dem.

2.1.2 Arendts huvudsakliga problematik

Arendt exemplifierar de mänskliga rättigheternas paradox på flera vis. Det kanske mest återkommande exemplet är de statslösa, personer som står utanför stater och som inte kan göra anspråk på mänskliga rättigheter trots att de är människor, framförallt eftersom rättigheter och dess garanti är knutna till stater och medborgarskap.¹⁸ Det innebär att rättighetssystemets logik bygger på att mänsklighet inte är tillräckligt för att göra anspråk på mänsklig rätt, trots att deklARATIONER I frågan ofta framställer det så. Deklarationen om människans och medborgarens rättigheter syftar bland annat till att rättigheter kommer av en inneboende mänsklighet.¹⁹ Men när rättigheter och dess garantier är knutna till stater och statliga bestämmelser, är den inneboende mänskligheten av liten betydelse, trots dokumentens formulering. Medborgarskap, stater och institutioner är istället garanten för rättigheter, vilket visar på motsägelser i systemets grundläggande logik.

Centralt i hennes teori är även statens roll för det rättsliga skyddet. Denna fungerar som ett grundläggande perspektiv till problematiken av rättigheternas paradox. Personer måste skyddas av och kunna göra anspråk på en stat för att kunna garanteras rättigheter. Det innebär att alla människor vars anspråk på stater inte tar tillvara på på något sätt hamnar utanför nationen och därmed möjligheten för att göra anspråk på mänsklig rätt. (Människor blir inte per automatik statslösa av denna anledning, men människor som vars vädjan inför stater behandlas olika kan vara på väg att bli det.) Statslöshet, som är direkt kopplat till stater, kommer utav att ingen nation varken ser eller hör dig. Så de som inte som skyddas utav någon internationell rätt, och som flyr från sitt eget land, kan i mycket liknas, även om de inte per automatik kan jämföras med, Arendts statslösa. Framförallt kan det visa på Arendts huvudsakliga problematik: Det är inte ”människa” i ”mänskliga rättigheter” som gör dig berättigad.²⁰

---

¹⁷ Arendt, 1951. sid. 277-278

¹⁸ ibid. sid. 268-69, 277

¹⁹ ibid. sid. 290

²⁰ ibid. sid. 268-77

Ett huvudexempel Arendt presenterar för den statliga makten är även staters beskydd utav de kriminella. Personer som straffas för brott skyddas nämligen av ett statligt system, vilket betyder att de garanteras rättigheter trots deras kriminella profil. Staten har nämligen institutioner som är utformade för att omhänderta personer som utför kriminella handlingar. Det innebär att kriminella personer erkänns rättigheter, samtidigt som den statslösa står utan. Den inneboende mänskligheten spelar alltså ingen roll, och den statslösa skulle i relation till rättigheter faktiskt tjäna på att bryta mot lagen.²¹

2.1.3 Summering av teorin samt plats i studien

Alltså, enligt Arendt är rättigheter inte något du erhåller för att du är människa. Det är först när en person bara är människa som den saknar rättigheter. Det innebär att varje person behöver en stat för att garanteras rättsligt skydd och mänsklig rätt.²²

Arendts presentation av den statslösa är centralt för denna studie. Denna terminologi kan med fördel jämföras med de som är på flykt men inte erhåller flyktingstatus, framförallt eftersom de kan kopplas till staters och dokumenters makt och inflytande, vilket är av intresse för hela analysen. I ett första forskningsläge tycks hennes teori kunna relatera en flykting till en person som saknar statlig garanti, samtidigt som de i relation till rättighetsdokument bör kunna definieras som rättighetsbärare. Då undersökningen ställs i relation till teorin kan detta undersökas vidare.

Teorin har sin främsta plats i analysen, det innebär att Arendts perspektiv blir utmanande för det rådande flyktingbegreppet. Men teorin bör också förstås ligga till grund för min egen strävan att utmana flyktingkonventionen. Arendt placeras därför som ett grundläggande perspektiv till hur flyktingbegreppets utmaningar kan förstås. Hon kommer också att användas för att i en senare del av undersökningen ställas i jämförelse med den begreppsdesign jag kommer att utföra. Detta gör hennes teori central i alla delar av undersökningen och analysen.

2.2 Metod

I följande avsnitt presenteras mitt val av metod: två skilda ingångar i begreppsanalysen. Avsnittet inleds en motivering till metodvalet, fortsätter med en beskrivning av hur modellerna kan förstås, och avslutas med en sammanfattning av detta kommer att användas i studien.

---

²¹ Arendt, 1951, sid. 296

²² ibid.

2.2.1 Val av metod

Då undersökningen syftar till att undersöka vilka utmaningar som kan ställas i relation till begreppet ”flykting”, föll sig begreppsanalysen som ett naturligt verktyg för studien. (Metoden ger nämligen studien möjlighet att följa en röd tråd genom arbetet, framförallt i relation till syfte och frågeställningar.) Det bör motiveras att metoden faller på sin plats eftersom en grundläggande undersökning av ett begrepp kan lyfta fram och visa på hur något som kan anses vara självklart kan tolkas på flera sätt, hur det kan brista eller formuleras olika.

Grundidén med begrepp är att det är i dessa idéer och ord möts. Begrepp har dessutom sin historia, vilket gör att de bör analyseras eftersom de alltid kan knytas till både sin historiska situation och dess kontext.²³ Begreppsanalysen blir därför ett verktyg för att förklara och studera varför ett begrepp ser ut som det gör. Det gör att valet av metod för denna studie grundat sig i idén om att ett begrepp kan förändras och utvecklas, vilket studien också i viss mån, menar till att undersöka.

Kritik kan visserligen riktas mot metodvalet eftersom begreppsanalysen är snäv i sin analys, framförallt då den riktar sig till innebörder och definitioner. En argumentationsanalys hade möjligen kunnat återge en mer berättande bild om flyktingsituationen och den kris flyktingarna, samt det internationella samfundet, står inför. En diskursanalys hade kunnat återspegla den eventuella makt flyktingarna står inunder. En annan metod hade gett ett annat resultat och skulle således kunna visa på andra problem. Det bör dock motiveras att begreppsanalysen blir ett verktyg till att fastställa vem som inkluderas under flyktingens människorättsliga skydd och därmed även vem som står utanför det.

2.2.2 Klassisk begreppsanalys

Det inledande avsnittet i undersökningen och analysen kommer att baseras på en klassisk begreppsanalys, ofta refererad till som en konceptuell begreppsanalys. Metoden presenteras bland annat av Sally Haslanger i *Gender and Race: (What) Are They? (What) Do We Want Them To Be?*, en studie som också är utgångspunkten för metodvalet i denna undersökning.²⁴

---

²³ Bergström, Göran & Boréus, Kristina (red.), *Textens mening och makt; metodbok i samhällsvetenskaplig text och diskursanalys*, 3 uppl., Studentlitteratur, Lund, 2012, s. 178

²⁴ Haslanger, Sally, *Gender and Race: (What) Are They? (What) Do We Want Them To Be?*, 2000, *Noûs*, vol. 34, nr. 1, sid. 33

Haslanger är kritisk till att begrepp ”bara” accepteras och menar med sin begreppsanalytiska ingång således att begrepp måste ifrågasättas och studeras eftersom de är beroende av sin kontext. Den klassiska begreppsanalysen undersöker konceptet av det begrepp som studeras, vilken syftar till att ta fram och belysa en allmänt accepterad definition av det begreppet.²⁵ Metoden används för att arbeta med och ta fram en definition av begreppet som är godtagbart och utan oklarheter.²⁶ Undersökningens första del ämnar att göra detta genom att studera flyktingkonventionens definition av flyktingbegreppet.

För att kunna utföra en sådan typ av analys kan man i enlighet med den klassiska begreppsanalysen söka efter tillräckliga och nödvändiga villkor för något att falla under definitionen av begreppet. Framförallt handlar det om att göra begreppets snävt och ta reda på vad det bygger på. Ett nödvändigt villkor är ett villkor som inte ensamt behöver vara tillräckligt, det innebär exempelvis att en person inte kan dömas för mord om denne inte haft avsikt att mörda. Ett villkor som däremot är tillräckligt, kan enkelt förklaras vara synonymt med ordet i sig självt. Genom att således undersöka vilka delar av flyktingkonventionen som uppvisar nödvändiga eller tillräckliga villkor för begreppet ”flykting” önskar studien att kunna presentera en definition av begreppet vilken bygger de centrala delarna i det.²⁷

Denna studie kommer i undersökningens inledande del att söka efter nödvändiga villkor för att falla under flyktingkonventionens begrepp av flykting genom att studera konventionens artiklar i relation till vilka villkor som framstår vara nödvändiga för flyktingskap. Studien kommer även att försöka att studera vilka av dessa villkor som framstår vara tillräckliga för definitionen utav ”flykting”. Denna del av undersökningen är central för att kunna besvara studiens första frågeställning, som också bör förstås bidra med grundläggande kunskap vad gäller förståelsen för de senare.

Följande del av metoden kommer att ställas i relation till flyktingkonventionen (se 2.2.4).

---

²⁵ En definition som är erkänd av någon typ av myndighet eller organisation, exempelvis en lexikalisk sådan

²⁶ Haslanger, 2000, sid. 33-34

²⁷ Baggini, Julian & S. Fosl, Peter, *The Philosopher's Toolkit - a compendium of philosophical concepts and methods*, 2003, Blackwell Publishing Ltd, USA, sid. 158

2.2.3 Begreppsdesign

Haslanger presenterar ytterligare ett nedslag i den begreppsanalytiska metoden i sin studie. Hon kallar denna metod för analytisk i sitt arbete, men kommer i denna studie att refereras till som begreppsdesign, eftersom detta motiveras att vara en tydligare svensk översättning av begreppet.²⁸

Begreppsdesign handlar om att ifrågasätta ett rådande begrepp. Vad är poängen med det? Vad menar det att uppfylla? Är det effektivt för dess syfte? Om inte, vilket innehåll skulle kunna definiera om begreppet och göra det bättre? Innehållet baseras helt på vilken roll det har i dess kontext och syftar till att diskutera vilket fenomen det bör fokusera på. Det är alltså upp till brukaren, i detta fall mig, att föreslå vad begreppet faktiskt definierar.²⁹ Undersökningens andra del ämnar att ta reda på detta.

Den här typen av metod kan användas när man, till exempel, inte tycker att de nödvändiga och/eller tillräckliga villkoren är omfattande nog i den kontext man rör sig inom. Det kan exempelvis vara direkt politiskt att vilja definiera om ett begrepp. Metoden blir viktigt när flyktingkonventionen, i detta sammanhang, ställs i relation till den pågående mediala debatten.³⁰

Studien kommer i undersökningens andra del att använda begreppsdesign för att genom mediala källors opinion om flyktingbegreppets utmaningar studera 1) vad som framstår att vara syftet med en omdefiniering baserat på sex mediala källor 2) hur flyktingkonventionens flyktingbegrepp utmanas utav dessa och således 3) hur man mot bakgrund av detta kan föreslå hur begreppet bör definieras om. En artikel studeras i taget och presenteras således en och en i undersökningen för största möjliga tydlighet.

Analysmetoden begreppsdesign kommer i denna studie att användas för att, genom det redovisade primärmaterialiet, kunna dra slutsatser om hur begreppet kan definieras om och på vilket sätt detta framstår att vara viktigt. Det innebär att det är jag själv som kommer att presentera en ny definition baserad på de material som studeras i undersökningen, motiverat att begreppsdesignens centrala funktion är att ifrågasätta och utmana begreppet, i denna studie baserat på spridda röster ur publikationer med olika sammanhang.

---

²⁸ Haslanger, 2000, sid. 33

²⁹ ibid. sid. 33-34

³⁰ ibid. sid. 34-35

2.2.4 Metoden i relation till undersökningen

Den klassiska begreppsanalysen kommer att ligga till grund för den inledande undersökningen i studien, nämligen vad begreppet ”flykting” innebär i relation till flyktingkonventionen. Metoden motiveras vara den mest lämpade eftersom konventionen grundläggande definierar begreppet och idag är den mest etablerade på området. Dessutom gör förståelsen för vad begreppet bygger på den vidare analysen lättare att förstå sig på och ta sig igenom. Den senare delen av undersökningen bygger på en grundläggande förståelse och tydlighet kring begreppet flykting i FN:s flyktingkonvention.

I relation till den klassiska begreppsanalysen ställs begreppsdesignen, som motiveras vara den mest lämpade analysen för att studera hur flyktingbegreppet utmanas. Huvudsakligen används denna metod eftersom denna ställer utmanade frågor till vad som annars kan anses vara nödvändiga eller tillräckliga villkor och fungerar som ett verktyg för denna studie att, genom olika mediala framställningar, kunna dra slutsatser om begreppets utmaningar inom denna kontext. I mycket handlar denna del av undersökningen om att presentera ett nytt idéinnehåll till flyktingbegreppet, alltså en omdefinition, som bygger på de mediala publikationernas opinion.

Syftet med att välja två delar ur begreppsanalysen och göra undersökningen i två steg grundar sig framförallt i tanken om att ett redan definierat begrepp och strävan efter ett nyare bör studeras separat, framförallt eftersom det är två olika saker. Begreppsdesign hade kunnat användas som en ensam metod, då jag i undersökningens inledande del hade kunnat studera det rådande idéinnehållet i flyktingkonventionen. Dock är min uppfattning att det hade varit mer effektivt i en studie som hade studerat begrepp i relation till dess tid. Vad gäller den klassiska begreppsanalysen, som ställer upp tillräckliga och nödvändiga villkor för ett redan etablerat begrepp, har denna valts bort i undersökningens andra del eftersom det inte finns några bestämda villkor i samtalen om ett nytt idéinnehåll.

3. Litteraturöversikt

Flyktingskap är en forskningsfråga inom vilken otaliga verk och forskningsstudier har bidragit till ämnet. Trots det är området inom den begreppsanalytiska forskningen för ”flykting” fortfarande relativt outforskat, vilket har gjort att urvalet av tidigare forskning för denna studie har varit begränsat i fråga om relevans.

Den forskning som presenteras nedan har valts för att den på ett eller annat sätt behandlar begreppet flykting, snarare än flyktingfrågan i sig. Det innebär att studierna på ett eller annat sätt samtalar om flyktingars problematik, snarare än den rådande situationen eller historiska nedslag i tid. Vissa studier studerar med fördel flyktingkonventionen, även om det inte har varit ett kriterium för urvalet av den tidigare forskningen. Huvudsyftet har istället varit att kunna presentera ett material som på ett eller annat sätt studerar, bedömer eller kritiserar begreppet ”flykting” på ett användbart sätt.

Nedan följer två avsnitt som presenterar den främsta tidigare forskningen i arbetet med denna studie.

3.1 En grundläggande förståelse

Forskningen som presenteras i detta avsnitt har bidragit till en grundläggande inledande förståelse för flyktingskap i denna studie. Forskningen har valts eftersom de i historiska nedslag och problematiserande av modern tid i ett brett sammanhang har kunnat bidra till förståelse kring vad som har drivit människor på flykt och hur flyktingskap kan vara problematiskt idag.

Peter Gatrell presenterar i *The making of the modern refugee* en historisk flyktingöversikt som bygger på en rad av olika discipliner. Gatrell undersöker orsaker och konsekvenser av den globala flykten och menar att historien spelar en stor roll för detta. Bland annat låter han ungerska flyktingar fungera som exempel för hur flyktingkonventionen tidigare var i behov av ett tilläggsprotokoll. Genom historiska nedslag av denna typ pekar han på hur flyktingar definieras i nationella sammanhang, men också hur stater är bärare av synen på och rättigheterna för flyktingar.³¹

---

³¹ Gatrell, Peter, *The Making of the Modern Refugee*, 2015, Oxford University Press, USA

Genom att undersöka orsaker och konsekvenser till flyktingskap bidrar Gatrell till en analys av den ”moderna” flyktingen och hur denna formas av det sociala landskapet. Han understryker att övergången från imperium till nationalstater är vad som inledningsvis drev människor till förflyttelse, men att flyktingskap först blev ett faktum i efterskalvet av de nya efterkrigsstaterna.³²

Alexander Betts & Paul Collier har senare författat *Refugee: Rethinking Refugee Policy in a Changing World*, vilken publicerades 2017. Verket innehåller en rad av kritiska frågeställningar kring det människorättsliga systemet, liksom konventionen som skyddar flyktingar idag, framförallt eftersom definitionen av flyktingskap dateras bak till 1950-talet. I sin studie problematiserar dem det faktum att systemet som skyddar flyktingar idag baseras på ett som grundades för drygt 70 år sedan och att detta inte är anpassat till modern tid.³³

Betts och Collier menar att den kris som råder idag borde fungera som ett exempel för behovet av en reformering av flyktingkonventionen, framförallt eftersom konventionen inte kan svara på, bland annat, vem som egentligen ska skyddas. Vidare menar de också att konventionen omöjligt kan ta hänsyn till den utveckling som skett sedan den tillkom och att man sedan dess inte heller har reflekterat över hur den bör skrivas om. De försöker, således, med en argumenterande ton att redogöra för flyktingens utveckling, men också flyktingens behov. Dessa presenteras framförallt att vara en integration i samhället. I synnerhet menar författarna att det inte finns en tillräckligt god lösning för den flyktingkris som råder och lämnar därför egna förslag till hur den kan och bör lösas. Genom en humanistisk agenda där arbetsmöjligheter, en förstärkning av den individuella förmågan och återställd autonomi är i fokus, tror sig författarna också se en lösning av den kris som råder.³⁴

De båda författarnas verk är intressanta för denna studie eftersom, trots olika nedslag i tid, de studerar flyktingar och relaterade komplikationer. De båda lägger mycket fokus vid flyktingens problematik, vad det är som driver flyktingskap och vad det är som gör att en person kan definieras utav det. Inte minst samtalar de båda om kopplingen människa och samhälle, något som också tidigare presenterats utav Hannah Arendt, och bör problematiseras vidare i denna studie.

---

³² Gatrell, 2015

³³ Paul Collier , Alexander Betts, *Refuge: Rethinking Refugee Policy in a Changing World*, 2017, Oxford University Press, USA

³⁴ Collier, Betts, 2017

3.2. En djupare förståelse för flykting som begrepp

Forskningen under denna rubrik är vald eftersom den på ett eller annat sätt bidrar till ytterligare förståelse för flyktingen som begrepp.

Matthew Lister presenterade 2012 *Who are refugees?*, en folkrättslig forskningsstudie som plockar upp FN:s förklaring av begreppet flykting. Lister argumenterar för att flyktingkonventionen bör värnas om och att denna måste ses som ett redskap för hur man tydligt kan strukturera vem som är flykting och vilka skyldigheter som bärs inför dem. Han talar alltså för ett oförändrat begrepp. Genom att presentera fördelarna med ett smalt flyktingbegrepp och relatera detta till problematik kring ett vidare, kan han dra slutsatsen att vi inte bör söka efter en utvidgad flyktingdefinition, utan snarare se till en bred läsning av den rådande definitionen. Alltså vill han inte specifikt skriva eller definiera om delar ur konventionen, utan önskar denna att fortsätta vara som den är idag. Lister gör detta eftersom han menar att flyktingkonventionen kan ge ett säkrare skydd om den är begränsad på så sätt att den är specifik i sin definition. Det gör honom framförallt intressant eftersom han bygger sin studie på en aningen ovanlig retorik, nämligen genom att artikulera att flyktingbegreppet inte bör utmanas vidare.³⁵

Att ställa Lister mot motsatt position är extra intressant. 2016 bidrar Mihai Floroiu till forskningsfältet med *Evolution of the refugee concept*. Floroiu menar genom sin filosofiska studie att dagens flyktingström är orsakad av en rad av komponenter, vilket gör att terminologin och politiken kring flyktingfrågan är inkonsekvent och otydlig. Han yrkar för att det är svårt att bestämma vem som faktiskt är flykting och drar därför en slutsats om att den internationella rätten måste vara tydligare i sina bestämmelser för att folkrätten ska kunna arbeta på ett rättmätigt sätt för de som faller inom ramen för ”flykting” idag.³⁶ På så sätt är författarna också oense kring vem som bör inkluderas i begreppet. Det tidigare forskningsfältet kan därför användas för att förstå att det råder delade meningar om begreppets definition, vilket också visar på att det står inför en rad av utmaningar.

En av de grupper som riskerar att falla utanför studier om flyktingskap är de som är på flykt men inte definieras av konventionen. Till skillnad från de tidigare presenterade forskningsstudierna inriktar sig Stijn Neuteleers i *Environmental Refugees: A Misleading Notion for a Genuine Problem*

³⁵ Lister, Matthew, Who are refugees, 2013, Law And Philosophy no. 5

³⁶ Floroiu Mihai, Evolution of the refugee concept, 2015, Public Administration & Regional Studies 16, no. 2

på ”de andra” flyktingarna, de vill säga de som faller utanför flyktingkonventionen från 1951. Han presenterar en studie där klimatflyktingarna är i fokus och diskuterar genomgående frågorna ”vem är klimatflykting?” och ”hur kan vi hjälpa dem?”, där han menar att klimatflyktingen inte kan ses som en ensam flykting, som flyr av bara en orsak, med egna regler.³⁷ Hans studie positionerar sig inte nödvändigtvis i debatten kring hur konventionen bör eller inte bör omformuleras, utan snarare kring vem som inte täcks av definitionen. Neuteleers kan med fördel användas för att förstå att människor flyr av olika anledningar och att de alla är på flykt, men att de alla inte nödvändigtvis står inför samma folkrättsliga beskydd.

3.3 Sammanfattning

Den tidigare forskningen visar alltså på olika positioner i flyktingfrågan. I ett led menar man att flyktingbegreppet bör omformuleras, i ett annat önskar man definitionen att stå kvar. Samtidigt frågar sig forskare hur man ska se på miljöns påverkan, de diskuterar vikten av tid och de utmanar konventionens definition utav flykt och flyktingskap. Framförallt bidrar forskningsfältet till förståelse och utmanande genom bland annat inkluderingen av klimatflyktingar, vilket gör dem alla centrala för denna studie. Inte minst visar det på att delade uppfattningar råder (vilket är en utmaning i sig). Dessutom kan studierna med fördel visa att en rad av aktuella faktorer gör det traditionella flyktingbegreppet snävt i dess uttryck, vilket kan betyda att begreppet bör omformuleras. Inte minst visar de på att denna studie är av vikt, nämligen eftersom det främsta syftet med denna är att undersöka begreppets rådande utmaningar.

---

³⁷ Neuteleers, Stijn, Environmental Refugees: A Misleading Notion for a Genuine Problem, Ethical Perspectives 18, no. 2

4. Undersökning och Analys

I följande avsnitt presenteras studiens undersökning och analys. Inledningsvis undersöker studien begreppet ”flykting” i relation till flyktingkonventionen genom det klassiska begreppsanalysverktyget, följt utav en begreppsdesign av begreppet ”flykting”. Dessa avsnitt analyserar sedan vad som följer av varje definition. Avsnittet avslutas sedan med en sammanfattande analys.

4.1. Flyktingkonventionens villkor för definition av flyktingskap

1951 tillkom konventionen för flyktingars rättsliga ställning. Konventionen presenterar en rad av kriterier för vem som är flykting, vilket rättskydd och rättigheter denna person kan erhålla och således även vem som inte kan berättigas flyktingstatus. Konventionen är begränsad på så sätt att den framförallt ger skydd till europeiska flyktingar i andra världskrigets anda, vilket senare har omstrukturerats genom ett tilläggsprotokoll från 1967. Idag används framförallt flyktingkonventionen, men också tilläggsprotokollet, för att reglera skydd för människor på flykt vars rättigheter kränks i deras hemland.³⁸

Syftet med konventionen är att med tydlighet och precision kunna ge skydd till människor i likhet med den allmänna förklaringen som formulerats av FN. Därför följer inledningsvis i konventionen, en presentation av vem som definieras som flykting. Dokumentets första artikel uttrycker:

I denna konvention avses med uttrycket »flykting» följande personer, nämligen [...] den som till följd av händelser, som inträffat före den 1 januari 1951, och i anledning av välgrundad fruktan för förföljelse på grund av sin ras, religion, nationalitet, tillhörighet till viss samhällsgrupp eller politiska åskådning befinner sig utanför det land, vari han är medborgare, samt är ur stånd att eller på grund av sådan fruktan, som nyss sagts, icke önskar att begagna sig av sagda lands skydd eller den som, utan att vara medborgare i något land, till följd av händelser som förut sagts befinner sig utanför det land, vari han tidigare haft sin vanliga vistelseort, samt är ur stånd att eller på grund av sådan fruktan, som nyss sagts, icke önskar att återvända dit.³⁹

En rad av nödvändiga villkor uppvisas av förklaringen. De som följer är:

- Flykt till anledning av välgrundad fruktan,
- Fruktan som följer utav förföljelse,

---

³⁸ Sverige för UNHCR, 2001.

³⁹ Konvention angående flyktingars rättsliga ställning, 1951, artikel 1 A 2

- Förföljelse som följer på grund utav antingen ras, religion, nationalitet, tillhörighet till viss samhällsgrupp eller politisk åskådning,
- Att personen med största sannolikhet kan kopplas samman med förföljelse, samt
- Att sådan som definierad fruktan i utsträckningen gör att personen inte kan eller vill återvända till sitt hemland.

Samtliga av dessa är nödvändiga villkor för definitionen av flyktingskap, även om de ensamma inte är tillräckliga. Det beror exempelvis på att konventionen är formulerad på sådan sätt att en person som flyr på grund utav välgrundad fruktan också måste göra detta i grund av förföljelse.

Fortsättningsvis, flyktingkonventionen uttrycker specifikt att endast de personer som innan 1951 varit på flykt kan erhålla flyktingstatus. Vid dess ratificerande inkluderar detta framförallt personer i Europa. Först 1967 tillkommer ett tilläggsprotokoll som kan räkna in fler personer i flyktingbegreppet, då det inte längre är bundet till tid, utan istället uttrycker att alla flyktingar ska kunna åtnjuta samma rättsliga ställning, utan hänsyn till tidpunkt för flykt.⁴⁰ Det innebär att tidpunkten för flykt inte uppvisar ett nödvändigt villkor i begreppets definition, även om flyktingkonventionen ensam uttrycker det. (Idag används tilläggsprotokollet tillsammans med flyktingkonventionen för att definiera flyktingskap, vilket innebär att tidpunkt för flykt inte längre definieras som ett nödvändigt villkor av konventionen).

I många fall presenteras konventionen som sådan att endast den första artikeln definierar flyktingskap.⁴¹ Det är en felaktig uppfattning. I bland annat artikel 1:F uttrycker konventionen att:

Stadgandena i denna konvention äga icke tillämpning på den beträffande vilken föreliggande allvarliga skäl antaga, att han a) förövat brott mot freden, krigsförbrytelse eller brott mot mänskligheten, sådana dessa brott blivit definierade i de internationella överenskommelser, som tillkommit för att meddela bestämmelser angående sådana brott; eller b) förövat grovt icke-politiskt brott utanför tillflyktslandet, innan han erhöll tillträde till detsamma såsom flykting; eller c) gjort sig skyldig till gärningar, stridande mot Förenta Nationernas syften och grundsatser.⁴²

Det innebär att personer som är krigsförbrytare eller har gjort sig skyldiga till gärningar som går emot folkrätten inte kan erhålla flyktingstatus. Alltså kan man bara definieras som flykting om man

⁴⁰ Protokoll angående flyktingars rättsliga ställning, 1967, Förenta Nationerna, New York, Inledning och Artikel 1

⁴¹ Se bland annat: Sveriges regering, Flyktingars rättigheter, Mänskliga rättigheter: Regeringens webbplats om mänskliga rättigheter

⁴² Konvention angående flyktingars rättsliga ställning, 1951, artikel 1 F

inte strider mot något utav de kriterium som ställs under artikel 1:F. Detta bör formuleras som ett nödvändigt villkor i flyktingdefinitionen.

Andra nödvändiga villkor som följer utav konventionen kan, bland annat, presenteras som följande:

- Du definieras per definition ensam. En familj tycks exempelvis inte kunna erhålla flyktingstatus bara för att de flyr tillsammans enligt konventionen, även om detta inte specificeras närmare.⁴³
- Ett villkor som också är direkt nödvändigt är själva flyktingskapet. Det är definierat på sådant sätt att en person måste fly utaför det egna landets gränser. Det innebär bland annat att människor som flyr inom sitt eget land inte kan erhålla flyktingstatus.⁴⁴
- Själva flykten syftar dessutom till en aktiv handling. En person som förflyttas av andra skäl tycks inte kunna uppvisa villkor för flyktingskap.⁴⁵

Det bör dessutom förstås att flyktingdefinitionen inte är konstant på sådan sätt att en persons skydd för flyktingskap kan dras tillbaka om personen av bland annat fri vilja återvänder till sitt land.

Konventionen uttrycker nämligen att:

Denna konvention skall upphöra att vara tillämplig på den som omfattas av bestämmelserna under A ovan men som 1. av fri vilja på nytt begagnar sig av det lands skydd, vari han är medborgare; eller 2. efter att hava förlorat sitt medborgarskap, av fri vilja återförvärvar detsamma; eller 3. förvärvar medborgarskap i ett nytt land och kommer i åtnjutande av detta lands skydd; eller 4. av fri vilja återvänder för att bosätta sig i det land, som han lämnat eller utanför vilket han fortsatt att uppehålla sig på grund av fruktan för förföljelse; eller 5. icke kan fortfaara att vägra begagna sig av det lands skydd, vari han är medborgare, enär de omständigheter, till följd av vilka han blivit erkänd såsom flykting, icke längre föreligga [...].⁴⁶

Ett nödvändigt villkor för definitionen av flyktingbegreppet ter sig alltså vara att man ofrivilligt ska ha lämnat sitt land och inte heller återvänder till det. Personer som åtnjuter beskydd av andra FN:s organ eller institutioner än Förenta Nationernas Högkommissarie för flyktingar definieras inte som flyktingar.⁴⁷

Allmänna skyldigheter föreskriver också villkor för flyktingskap. Artikel 2 uttrycker att varje flykting har skyldigheter gentemot det land han befinner sig i, framförallt i relation till statens egna

---

⁴³ Konvention angående flyktingars rättsliga ställning, 1951. Se exempelvis artikel 1 ”den”

⁴⁴ ibid. Se artikel 1.2

⁴⁵ ibid.

⁴⁶ ibid. artikel 1 C

⁴⁷ ibid. artikel 1 D

lagar.⁴⁸ Konventionen specificerar även skyldigheter för staten gentemot flyktingar, då bland annat artikel 3 uttrycker att stater inte kan göra skillnad på flyktingar på grund av deras ras, religion eller ursprungsland. Det bör visserligen inte förstås som ett villkor för begreppets definition, men det visar på hur konventionen reglerar möjligheter för flyktingskapets tolkningsfrågor.⁴⁹

För att sammanfatta, en rad av nödvändiga villkor går att urskilja ur konventionen. Inget villkor framstår ensamt att kunna presenteras som tillräckligt, även om det mest huvudsakliga av konventionens formuleringar baseras på *förföljelse* som leder till flykt *utom sin medborgerliga gräns*. Däremot framstår sex nödvändiga villkor tillsammans att vara tillräckliga för en person att enligt konventionen kunna definieras som flykting. Detta eftersom de tillsammans utgör en rättslig definition vilka kan uppvisa tillräcklig grund för att betona flyktingskap och således fylla flyktingbegreppet. **Gemensamt kan de presenteras på följande sätt:** ”Flykting” definieras vara en person som av *välgrundad fruktan* för *förföljelse* av *specifika skäl* befinner sig *utanför det land han är medborgare i*, vilket han också *befarar att återvända till*, samt att denna kan förklara sig *fri från anklagelser och domar kring folkrättsliga förbrytelser*”.

4.1.1 Analys

2016 studerade, bland annat, Mihai Floroiu otydligheter i flyktingkonventionens definitioner. Han drog slutsatsen att den internationella rätten måste vara tydligare i dess definition så att människor som faktiskt tvingas till flykt blir inkluderade i begreppet. Jag måste hålla med honom. Villkoren om både fruktan och förföljelse är vagt formulerade. En brist i dess definition är nämligen att krigsflyktingar per automatik inte räknas in i något utav de. (Om ditt land är krig och du flyr, trots att du själv inte fysiskt påverkas utav kriget, är du av flyktingkonventionens definition inte nödvändigtvis flykting. Du bör nämligen ha större chans att definieras av begreppet om du fysiskt är en del utav ett krisdrabbat område, eftersom det lättare kan härledas till förföljelsens definition.) Ur en människorättslig synvinkel är det bekymmersamt, framförallt eftersom att det inte tar hänsyn till reella behov och rättigheter som finns formulerade för människan.

Vidare, grund som formuleras av hälsoskäl, sociala skäl, ekonomiska skäl, naturkatastrofer eller liknande, framstår varken som nödvändiga eller tillräckliga villkor för flykt av flyktingkonventionen, framförallt eftersom det inte kopplas till fruktan för förföljelse.

---

⁴⁸ Konvention angående flyktingars rättsliga ställning, 1951, artikel 2

⁴⁹ ibid. artikel 3

Det innebär exempelvis att kvinnor som könsstympats inte kan åberopa flyktingstatus eftersom de inte kan hävda förföljelse på grund av tillhörighet till en viss grupp. Detsamma gäller personer som förföljs utav sin sexuella läggning. Problematiken ligger i att detta inte garanteras eller motiveras i definitionen utav förföljelse. Matthew Lister har i sin studie presenterat att sådant exkluderande kan motiveras som en tydlighet i konventionen. Men dess otydlighet i vad som följer av ”fruktan för förföljelse” bör definieras som ett människorättsligt problem, inte en tydlighet, eftersom det begränsar möjligheten till rätt för de som är på flykt. Förslagsvis bör denna problematik lämnas till en senare studie.

Flyktingkonventionen är snäv i dess definition. Vi ser det bland annat i dess formuleringar. Konsekvensen av detta blir att alla människor som är på flykt idag inte kan åberopa rätt genom konventionen, även om de kan uppvisa de villkor som ställs om fruktan för förföljelse, liksom de villkor som ställs upp som grund. Bland annat inkluderas inte internflyktingar av begreppet, framförallt eftersom ett av konventionens villkor för ”flykting” specificerar vikten av statlig gräns. (Internflyktingar är alltså människor som flyr av en fruktan för sitt liv på definierade grunder, men som av en formulering inte kan åberopa flyktingskap). Eftersom den utomstående staten är den som reglerar flyktingens rättigheter, innebär det i dagsläget att internflyktingar måste välja att fly sina land för att kunna hävda flyktingrätt, åtminstone så länge konventionen är formulerad på det sätt som den är idag. Således kan en person som står osäker inför det statliga systemet presenteras, mycket i likhet med Hannah Arendts ”statslös”, då internflyktingar saknar statliga bestämmelser för skydd och anspråk på rättigheter.

I huvudsak tar Arendt fasta vid att rättigheter är knutna till stater och dokument, det är ett av de grundläggande perspektiven för rättigheternas paradox, något som blir tydligt i undersökningen av konventionen. Undersökningen visar framförallt att rättigheter först kan garanteras när en person uppfyller samtliga villkor för definitionen och de rättar sig efter statliga bestämmelser och dokument. I enlighet med Arendts teori bör därför konventionens villkor tyda på att rättigheter är knutna till stater, institutioner och bestämmelser, och att människan i mänsklig rätt inte är den huvudsakliga för de människorättsliga anspråken idag.

”Flykting” bör alltså förstås vara en person, som Arendt uttrycker det, vilken har rättigheter som är direkt knutna till staten. Det exemplifieras i flera av flyktingkonventionens artiklar, framförallt i den fjärde som uttrycker att staten inom vilken personer befinner sig erkänner flyktingar och deras

rättigheter. Det innebär att, liksom Arendt formulerar, staten är bärare av skyldigheter och att internationella dokument reglerar det. Rättigheter är alltså på ett eller annat sätt knutna till staten och inte nödvändigtvis till en inneboende mänsklighet.

4.2 En begreppsdesign av den mediala framställningen av ”flykting”

Ur Hannah Arendts *The Decline of the Nation-State and the End of the Rights of Man* framstår en sak vara huvudsakligt problematisk: Mänskliga rättigheter garanteras inte av en persons inneboende mänsklighet. Det innebär att, om man tolkar Arendt, människor inte kan skyddas utav och göra anspråk på samma rättigheter, trots att de alla är människor. Istället presenterar hon stater och institutioner som bärare av rättigheter, vilket borde betyda att människor runt om i världen inte heller kan förvänta sig samma rätt oberoende vart de befinner sig eftersom dessa strukturer ser olika ut.⁵⁰

Idag lämnar opinionsartiklar och debatter i media återkommande utmanade bilder av vem som är flykting och hur flyktingar kan eller bör förstås. Hannah Arendt samtalar om människor som inte garanteras rättigheter trots att de är människor. Problematiken Arendt presenterar i relation till de mediala publikationerna, är vad som utformat och gjort denna del av undersökningen huvudsakligt intressant för studiens syfte. Denna del av undersökningen kommer nämligen att ämna till att förstå flyktingbegreppet och dess utmaningar, mot bakgrund av det mediala perspektivet, genom att svara på följande frågor: I vilket syfte vill presenterade mediala publikationer utmana flyktingbegreppet? På vilket sätt utmanas begreppet? Hur bör flyktingbegreppet omdefinieras? Detta för att i en summering kunna besvara studiens två senare frågeställningar, nämligen hur flyktingkonventionens definition av flykting kan omformuleras och även vilka människorättsliga utmaningar de som exkluderas i flyktingbegreppet står inför i relation till Arendts teori.

4.2.1 I vilket syfte vill presenterade mediala publikationer utmana flyktingbegreppet?

2011, fyra år innan flyktingkrisen kulminerade i europeisk media, skrev Chris Berg i australiensiska ABC att flyktingkonventionen inte längre var passande för att uppnå dess syfte.⁵¹ När flyktingkrisen sedan kulminerade 2015 i Europa och fler flyktingar än någonsin sökte asyl, fick Bergs argumentation stöd av en rad av nya mediala röster, framförallt med syftet att utmana uppfattningar om den flyktingen i relation till flyktingkonventionen. Ett återkommande argument är att begreppet

---

⁵⁰ Arendt, 1951

⁵¹ Berg, Chris, Why cling on to an outdated refugee convention?, 2011, ABC News (hämtad 2017-12-08)

är för snävt definierat för att kunna inkludera alla de människor som faktiskt är på flykt i världen idag.

Syftet till en omdefiniering kan uttryckas på flera sätt. I *The American Interest* är klimatflyktingar de mest debatterade i frågan om en begreppsförändring, och framförallt en inkludering, i begreppet.

Amber Jamil uttrycker att:

We should either revise the 1951 Convention on the Status of Refugees to include climate refugees or negotiate a new convention to guarantee specific rights and protections for them. Otherwise, the international legal regime will violate the principle of common but differentiated responsibilities between richer and less economically developed nations. Allowing the world's most prolific carbon emitters to ignore the mass displacement of other peoples would threaten the equality principle of global law, as well as international security.⁵²

I huvudsak syftar Jamil till den rättssäkerhet som kan knytas till internationella bestämmelser och lagar. I brittiska BBC uttrycker professorn Phillip Cole att: "If we get a new convention in international law which people have signed up to, that means it's quite clear who has the rights and who needs to meet them. We need a much clearer view."⁵³ Det innebär att den definition som råder idag anses vara otydlig. Dessutom uttrycks den också vara begränsad: "Not including internal displacement as an integral part of that entire displacement and migration picture is very shortsighted, because by looking only at the point of arrival and not considering where those journeys started, inevitably you're missing part of the picture".⁵⁴ Framförallt framstår konventionen brista i dess tematiska bestämmelser.

Vad som återkommer i opinionen om förändring är att konventionen inte är anpassad efter den värld vi lever i idag, en som har förändrats sedan konventionen formulerades. I *The New York Times* uttrycker Brad Evans om flykt idag: "We do need a language and critical vocabulary for a worldly condition that forces millions of its inhabitants to do so".⁵⁵ I Aljazeera skriver man istället: "Terms such as "climate refugee" and "environmental refugee" are still not classified as legal

---

⁵² Jamil, Amber, 2017, *Climate Refugees and International Law*, *The American Interest* (hämtad 2017-12-08)

⁵³ BBC World Service Inquiry programme, *Would a new UN Convention help refugees?*, 2016, BBC (hämtad 2017-12-08)

⁵⁴ Ratcliffe, Rebecca, *Outnumbering refugees two to one: how the world ignores war's greatest scandal*, 2017, *The Guardian* (hämtad 2017-12-08)

⁵⁵ Evans, Brad, Bauman, Zygmunt, *The Refugee Crisis Is Humanity's Crisis*, 2016, *The New York Times* (hämtad 2017-12-08)

categorisations. [...] This amorphous, global population of refugees does not have any international legal protection or agency upholding their basic human rights and helping to keep them safe.”⁵⁶

Trots skillanden i deras geografiska placeringar i världen är författarna överens om att flyktingbegreppet saknar en definition som är rättssäker för alla de som är på flykt idag.

Författarna argumenterar visserligen på varierande sätt, men även om syftet formuleras på olika vis, går det ändå att fastslå att de tillsammans presenterar en bild inom vilken flyktingbegreppet av konventionen framstår vara otillräckligt. Om det sedan är ett humanitärt, politiskt, ekonomiskt eller annat intresse som driver frågan framåt går att studera i texternas porträttering av begreppets utmaning. De alla exemplifierar nämligen deras syften närmare. Hur de utmanar begreppet är centralt, eftersom deras presenterade syfte och utmanande argumentation tillsammans utgör en idé om hur ett nytt idéinnehåll skulle kunna definiera om begreppet. Dessa exempel är alltså vad ett nytt idéinnehåll bygger på.

4.2.2 På vilket sätt utmanas begreppet?

Flyktingbegreppet har varit omstritt sedan en tid tillbaka. 2011 uttryckte Chris Berg i *Why cling on to an outdated refugee convention?* att:

While convention was designed to handle those who could not return home for political reasons, our contemporary requirements are vastly different. The bulk of today's refugees are displaced not because of politics, but because of economic hardship or conflict. They do not flee totalitarianism but poverty and insecurity. [...] We have now almost no genuinely totalitarian dictatorships persecuting their citizens, but we also have more refugees than at any time in the last half century. The distinction the Refugee Convention makes between political refugees and the rest no longer makes any sense.⁵⁷

Berg menar alltså att begreppet flykting enligt konventionen, som endast inkluderar de som flyr av välgrundad fruktan för förföljelse, inte tar hänsyn till alla de som flyr av icke-politiska skäl. Framförallt understryker han att flyktingskapet idag måste definieras på ett sådant sätt att det faktiskt speglar den tid vi lever i - en där flyktingen inte är politisk, utan bland annat även ekonomisk. Han exemplifierar detta vidare när han påstår att: ”In fact, it's worse than that. Today even people fleeing totalitarianism typically believe they are doing so for economic reasons, not

---

⁵⁶ Lieberman, Amy, Where will the climate refugees go?, 2015, Aljazeera (hämtad 2017-12-08)

⁵⁷ Berg, 2011

political ones”.⁵⁸ Alltså behöver inte förföljelse nödvändigtvis var den främsta anledningen till flykt idag.

Syftet med de mediala diskussionerna angående flyktingkonventionens definition handlar framförallt om att definiera om begreppet så att fler människor kan inkluderas av det. I *Where will the climate refugees go?* ifrågasätter Amy Lieberman bland annat att människor som tvingas fly från några av dagens största katastrofer inte inkluderas av begreppet. Artikeln trycker på flyktingkonventionens brist på att ta hänsyn till de som måste fly under humanitära katastrofer och saknar rättsligt skydd som kan garantera dem säkerhet. Genom att exemplifiera de 200,000 Bangladeshier som blir hemlösa varje år på grund utav förändringar i klimat, och som av flyktingkonventionens exkluderande inte kan vädja om vidarebosättning i andra länder, betonar hon det faktum att delar av världens befolkning far illa av definitionen av det rådande begreppet.⁵⁹

Fortsättningsvis, den ofta använda termen ”klimatflykting” syftar till en person som flyr utav andra skäl än vad flyktingkonventionen presenterar. I *The American Interest* framstår dessa vara centrala för begreppets omdefinition. Artikelförfattaren Amber Jamil menar att 250 miljoner människor förutspås vara på flykt på grund av klimatförändringar 2050, vilket är fyra gånger så många människor som idag skyddas av flyktingkonventionen. Hon uttrycker att:

Victims of these kinds of multi-causal systemic breakdowns may be described as climate refugees, but this is a category of displaced persons that is, as yet, unprotected by international law. Such refugees face greater political risks than ones who flee their homes due to war or political oppression. Unlike traditional refugees, climate refugees may be forced back to devastated homelands or into refugee camps. Under current international law, climate-induced, cross-border migrations trigger few if any protections or assistance mechanisms.⁶⁰

Trots att klimatflyktingarna lämnas hemlösa på grund utav katastrofer i natur och väljer att fly av denna anledning, är de inte skyddade av internationell rätt just eftersom de inte flyr av fruktan för förföljelse. Jamil uttrycker att ”flykting” måste förstås som en person som kan fly av fruktan för annat än sådant. Bland annat uttrycker hon att:

---

⁵⁸ Berg, 2011

⁵⁹ Lieberman, 2015

⁶⁰ Jamil, 2017

International consensus on protection of displaced people affected by climate change must be based on the understanding of the complex relationship between conflict and disaster in displacement. The two, layered with poverty and weak governance, together influence decisions to leave a disaster-affected region".⁶¹

Samma bild målas även utav Rebecca Ratcliffe i *Outnumbering refugees two to one: how the world ignores war's greatest scandal*, när hon presenterar att en person i sekunden flyr av miljöförändringar. "[...] while the number of people uprooted by conflict outnumbers refugees by two to one, they have been largely ignored by the international community"⁶². För att visa på skalan av problemet ställer Ratcliffe de 6,9 miljoner som flydde 2016 av krig eller våld, mot de 24,2 miljoner som flydde utav katastrofer som översvämningar, stormar och bränder.⁶³

I The New York Times uttrycker man istället att flyktingskapet idag är så fokuserat på statlig tillhörighet att begreppet lämnar människor "worldless". Det här är bekant med hur Hannah Arendts teori kan relateras till flyktningbegreppet. Professorn Zygmunt Bauman uttrycker enligt artikelförfattaren Brad Evans i *The Refugee Crisis Is Humanity's Crisis* att:

Refugees are worldless in a world that is spliced into sovereign territorial states, and that demands identifying the possession of human rights with state citizenship. This situation is further compounded by the fact that there are no countries left ready to accept and offer shelter and a chance of decent life and human dignity to the stateless refugees. [...] In such a world, those people who are forced to flee intolerable conditions are not considered to be "bearers of rights," even those supposedly considered inalienable to humanity. Forced to depend for their survival on the people on whose doors they knock, refugees are in a way thrown outside the realm of "humanity," as far as it is meant to confer the rights they aren't afforded. And there are millions upon millions of such people inhabiting our shared planet.⁶⁴

Konventionens syfte är att ge rättssäkerhet, ändå kan Evans genom Bauman presentera en person som saknar människorättsligt skydd, eller som citatet uttrycker, ett icke-bärande av rättigheter. Inte minst beror detta på att "flykting" är en person som är direkt knuten till stater och deras rättsliga skydd, vilket innebär att människor som faller utanför definitionen saknar reella rättigheter.⁶⁵

Professuren Phillip Cole gör samma bedömning när han i BBC:s *Would a new UN Convention help refugees?* uttrycker att stater är de som bestämmer rättssäkerheten för flyktingar: "Being

---

⁶¹ Jamil, 2017

⁶² Ratcliffe, 2017

⁶³ ibid.

⁶⁴ Evans, Bauman, 2016

⁶⁵ Evans, Bauman, 2016

homosexual isn't explicitly covered by the convention, but I know European states and the UK does take a more generous view of that. The problem with this ad hoc arrangement is it is piecemeal. It depends on the political atmosphere in a country at any particular time.”⁶⁶

4.2.3 Hur bör flyktningbegreppet omdefinieras?

För att summera presenterar de mediala publikationerna flyktningkonventionens tillkortakommanden, nämligen i dess definition av ”flykting”. Genom att presentera statistik och argument som baseras på människor som flyr men inte kan hämta rättsligt skydd ur konventionen, utmanar media det rådande flyktningbegreppet i relation till flyktningkonventionen. Det främsta syftet till argumentation för en omdefinition anses vara att människor runt om i världen idag saknar samma människorättsliga skydd på grund utav villkor som kan definieras som snäva och intoleranta.

Syftet med en omdefinition av begreppet uttrycks i de valda mediala publikationerna vara att nya villkor för flyktingskap skulle kunna garantera fler människor och stater världen över ett mer etablerat och pålitligt rättssystem, ur vilket ett nytt idéinnehåll presenteras. I relation till de rubriker som varit ledande för undersökningen, alltså i vilket syfte de presenterade mediala publikationerna utmanar flyktningbegreppet och hur begreppet utmanas, bidrar samtliga åsikter till det nya idéinnehållet. På många sätt blir det nya idéinnehållet en förlängning av flyktningkonventionens begrepp, framförallt eftersom det skyddar och definierar en större mängd människor. Den globala situationen idag tyder på att världen är i behov utav det. Samtidigt blir detta också viktigt eftersom det värnar om liv i en humanitär anda, på så sätt att människor kan kräva rättigheter just eftersom de är människor. **Det nya idéinnehållet, mot bakgrund av de mediala publikationernas diskussioner, föreslår jag definieras som:** en person som, inom eller utom sitt lands gränser, tvingas att fly på grund utav våldsrelaterade, ekonomiska, krigsliknande, natur- eller miljörelaterade, sociala eller politiska omständigheter, som gör att en person måste förflytta sig och av dessa anledningar därmed kan söka samma skydd som berättigas dem som idag definieras under flyktningkonventionen.

---

⁶⁶ BBC World Service Inquiry programme, 2016

4.2.4 Analys

Genom att samtala om flyktingar i en vidare definition av den rådande flyktingkonventionen, lyfta problematiken med dokumentets smala definition och exemplifiera genom situationer som råder i världen, presenterar de mediala källorna en bild av en person som i sitt exkluderande saknar reella rättigheter i livet på flykt. I undersökningen av det mediala samtalet om flyktingbegreppet blir därför en aspekt framförallt tydlig, och det är liksom Arendt presenterar, att dokument mycket riktigt har en betydande roll för rättigheterna. Amber Jamil exemplifierar detta när hon presenterar problematiken i att klimatflyktingar inte skyddas under internationell lag. Men det generella resonemanget stannar inte vid dokumentens kraft, utan snarare vid nationalstaten och medborgarskapet. Detta gäller för såväl Arendt som de presenterade artikelförfattarna.

Hannah Arendt presenterar framförallt en teori där nationalstatens garanti för rättigheter är centralt. Det innebär i synnerhet att medborgarskap blir ett nödvändigt villkor för att kunna göra anspråk på människorättsliga bestämmelser. De mediala publikationerna menar i mycket till att utmana detta vidare. Framförallt ställer sig dessa kritiska till hur dokument, i relation till statlig suveränitet, fungerar som en garant för mänskligt skydd. Lika så gör Arendt. De personer som bland annat presenteras som klimatflyktingar kan i dess exkluderande av internationella dokument direkt härledas till en utomstatlig person, som saknar anspråk på en stat inom vilken de söker asyl eller liknande uppehåll. Detta kan i mycket ställas i relation till Arendt "statslösa", genom vilken hon exemplifierar de människorättsliga systemets paradox. Hannah Arendt presenterar nämligen en teori som kretsar kring paradoxen i det människorättsliga systemet - en teori där en person först när den endast är människa saknar reella mänskliga rättigheter. I mycket visar undersökningen på att människor som flyr klimatkatastrofer kan liknas vid hennes statslösa terminologi. Det beror framförallt på att de inte skyddas av några statliga eller internationella flyktingdokument, vilket exemplifieras av bland annat Zygmunt Bauman när han uttrycker att flyktingar är världslösa i en värld av territoriella stater, eller av Brad Evans, som till och med refererar till den "statslösa flyktingen". De flyktingar som presenteras i undersökningens senare del saknar möjlighet att göra anspråk på rättigheter som andra flyende, inkluderade i konventionen, kan. Framförallt eftersom det finns en tydlig koppling mellan internationella bestämmelser och statliga garantier, vilket ställer sig i likhet med Arendts teori. Terminologin är möjligen inte densamma, men åtminstone understryker det flyktingbegreppets problematik, nämligen att människor trots att de i kraft av att de är just människor, inte har möjlighet att göra anspråk på samma rättsliga skydd och dokument.

Klimatflyktingar presenteras vara personer som saknar anspråk i alla de kategorier som flyktingkonventionens ”flykting” definieras inom. De stater som undertecknat flyktingkonventionen behöver inte skydda klimatflyktingar eftersom dessa saknar att uppfylla de villkor som definieras av internationell rätt. Ändå kvarstår faktum att detta människor på flykt. Utanför deras nationella gränser saknar de även medborgarskap i de länder dem söker skydd inom. Vad Arendt kan presentera är en person som saknar mänsklig rätt eftersom ingen stat tar hänsyn till dem. Dem går inte att knyta till internationella dokument eller rådande lagar. De står utanför staten. Idag kan klimatflyktingar ställas i likhet med den som Arendt presenterar som statslös, just eftersom de båda kan visa på den enorma problematik som kommer utav att hamna utanför systemet.

Till skillnad från den traditionella beskrivningen av en flykting kan alltså media presentera en person på flykt vilken kan jämföras med den statslösa. Flyktingkonventionen framstår som ensam att vara en garant för människor på flykt, samtidigt som media kan presentera en bild inom vilket detta problematiseras. På samma sätt som Arendt kan visa en paradox i att mänskliga rättigheter inte gäller den som bara är människa, kan också den senare undersökningen visa att flyktingskap inte automatiskt tillfaller den som är på flykt idag.

Den huvudsakliga problematiken Arendt presenterar är att ”människa” faller bort från rättighet, framförallt exemplifierat av de som står utanför staten. Att påstå att ”flykting” och ”statslös” är densamma vore en missanvändning av terminologin. Men de personer som faller utanför flyktingskapet, alltså alla de som inte formuleras av konventionens definition, måste kunna uttryckas som människor som faller offer för rättigheternas paradox. Analysen av flyktingbegreppet tyder nämligen på det. ”Klimatflyktingar” är kanske det främsta exemplet, även om alla de människor som också flyr av svält, social förföljelse och interna krig, bland annat, är personer som saknar skydd utav systemet. Det beror framförallt på att staten garanterar rättigheter och att denna inte är skyldig att skydda de som faller utanför konventionens begrepp. Det är framförallt problematiskt eftersom det inte tar hänsyn till de mänskliga rättigheternas mest väsentliga del - och det är människan.

4.3 Sammanfattande analys

Flyktingkonventionen kan i likhet med Arendts teoretisering av nationella rättigheter framstå som rättssäker, just eftersom den kräver stater att erhålla människor av en viss fruktan att berättigas vissa rättigheter. Inte minst erbjuder den vad den statslösa saknar, reella rättigheter som garanteras av

institutioner och statliga gränser. Som Arendt också uttrycker är dokumentet av största betydelse just eftersom det utöver statliga lagar kan skydda en person som saknar reella rättigheter inom sitt land. Samtidigt kan konventionen utmanas eftersom den av dess definition av flykting saknar att inkludera människor som flyr sina liv av andra typer av fruktan än formulerad, vilket lämnar dessa personer utom statligt- och internationellt skydd. Dessa personer, personer som bland annat flyr utav naturkatastrofer och svält, kan i kraft av att vara människor inte göra anspråk på rättigheter som definieras under människorätt. I mycket kan dessa personer därför ställas i relation till den person Arendt presenterar som statslös, en person som står utanför det statliga systemet och saknar möjligheten att göra anspråk på mänskliga rättigheter, trots att denna är människa.

5. Resultat och Diskussion

Nedan följer undersökningens resultat i relation till studiens frågeställningar, en vidare diskussion och slutligen presenteras förslag på fortsatt forskning inom området.

5.1 Resultat och slutsats

Syftet med denna uppsats har varit att genom den begreppsanalytiska metoden studera flyktningbegreppets utmaningar i relation till flyktingkonventionen och spridda mediala publikationer, med problematisering utifrån Hannah Arendts teori om statslöshet och rättigheternas paradox. Nedan presenteras det övergripande resultatet och de egna slutsatserna under respektive frågeställning.

5.1.1 Vem definieras som flykting enligt 1951 års flyktingkonvention?

Undersökningen av flyktingkonventionen kan visa att begreppet tillskriver en rad av nödvändiga villkor för flyktingskap, där sex villkor tillsammans framstår som tillräckliga. De nödvändiga villkor som presenteras för att per definition kunna falla under begreppet flykting är: En aktiv handling i form av förflyttande, ofrivillig flykt, tidpunkt för flykt (vilket tilläggsprotokollet stryker), flykt av välgrundad fruktan, fruktan av förföljelse, förföljelse som följer på grund utav antingen ras, religion, nationalitet, tillhörighet till viss samhällsgrupp eller politisk åskådning, flykt utom landets gränser samt flykt där personen inte kan återvända till sitt hemland. Tillsammans uppvisar villkoren välgrundad fruktan, förföljelse, specifika skäl, territoriell status, rädsla att återvända och saknad av anklagelser och domar kring folkrättsliga förbrytelser vara tillräckliga villkor för att en person ska kunna definieras som flykting.

Det innebär som slutsats att de som skyddas utav flyktingkonventionen är en begränsad skara av de människor som är på flykt idag. Dessutom framträder en ny typ av flyktingskap i konventionen än vad som presenteras i dess egen definition av begreppet, där bland annat saknad av anklagelser och domar kring folkrättsliga förbrytelser framträder vara ett nödvändigt villkor för definitionen av en person som flykting. Å ena sidan visar konventionen en tydlig struktur och definition för begreppet, samtidigt som det inte nödvändigtvis tar hänsyn till alla de människor som flyr i världen idag.

5.1.2 Hur kan, mot bakgrund av valda mediala publikationer, flyktningbegreppet omformuleras?

Media presenterar ett samtal inom vilket den traditionella flyktingen i relation till flyktningbegreppet erkänns, men problematiserar detta vidare genom de människor som idag flyr av fruktan för annat än förföljelse. Media utmanar därför konventionen med en önskan om att inkludera människor som idag flyr av klimatförändringar, ekonomiska förutsättningar, sociala rädslor, politiska problem, men också av dem som flyr inom sitt eget land. De problematiserar flykt i egenskap av förföljelse och värnar därför om rättigheter i relation till all typ av flykt som följer utav fruktan för överstående anledningar.

Resultatet kan alltså visa på att det finns en önskan inom vilken fler människor ska berättigas rätt av flyktingskap i egenskap av att de tvingas förflyttas över världen. Detta kan ses som ett resultat av otrygghet orsakat av bland annat krig, förstörelse, politisk korruption och klimatförändringar. Å ena sidan innebär det att flyktingkonventionen är otillräcklig och således måste skrivas om, vilket skulle innebära att fler personer skulle kunna definieras av begreppet. Å andra sidan tycks media ännu inte samtala i likhet om vem som bör definieras av flyktingskap.

Mot bakgrund av detta kan alltså ett förslag för ett nytt idéinnehåll framföras, nämligen att personer som utom eller inom sitt lands gränser, som tvingas fly av våldsrelaterade, ekonomiska, krigsliknande, natur- eller miljörelaterade, sociala eller politiska omständigheter, vilka tvingar en person att förflytta sig, av dessa anledningar kan söka samma skydd som berättigas av de som idag definieras av konventionen.

5.1.3 Vilka människorättsliga utmaningar står flyktningbegreppet inför, mot bakgrund av de mediala källornas opinion och i relation till Hannah Arendts teori om de mänskliga rättigheternas paradox?

Framförallt visar undersökningen att den största utmaningen begreppet står inför idag är att konventionen exkluderar människor som flyr sina liv men inte kan få sina behov tillgodosedda av dess formuleringar. Det innebär bland annat att människor som flyr idag saknar tillhörighet då begreppet inte inkluderar människor som flyr av annan orsak än förföljelse. Den främsta utmaningen för det traditionella begreppet kan därför motiveras vara att det inte tar hänsyn till hur världen ser ut idag, samtidigt som det mediala begreppet står inför utmaningar som handlar om er- och igenkännande, framförallt utav stater och dokument.

Framförallt kan slutsatser dras ur att det råder en konflikt i begreppet där tillgodosedda behov av människors liv och rättigheter är en av de största utmaningarna av definitionen. Även om den traditionella flyktingen idag är fortsatt erkänd i båda diskurserna framstår det vara av största nödvändighet att åtminstone samtala om människor som flyr utav andra orsaker än förföljelse för att nå ett begrepp som är accepterat både allmänt och juridisk. Men inte minst tyder analysen, genom exemplifiering av dessa slag, på att människor i kraft av att de är just människor inte nödvändigtvis kan göra anspråk på människorättsligt skydd. Detta framförallt för att mänskliga rättigheter är knutna till stater och dokument, två garantier som idag inte tar hänsyn till den rådande globala situationen för flyktingar i världen idag. Det är en huvudsaklig utmaning.

5.2 Diskussion

Ett sammantaget mönster går att se i studiens resultat - det råder spänningar och motsättningar i flyktningbegreppets definition. Å ena sidan kan det anses vara tydligt, det specificerar genomgående en viss persons rätt till rättigheter. Å andra sidan kan det anses vara inkonsekvent, det är ofta upp till brukaren att definiera vem som skyddas utav det. Faktum är att delar av motsättningarna som råder bygger på att begreppet idag inte är ensamt brukat, det definieras och formuleras aktivt av fler aktörer än en med olika opinion och målsättningar. Delar av studiens problematik bygger på detta.

Flyktingkonventionen har sina tillkortakommanden. Den är lös i sina definitioner. Denna studie gör ingen ansats i att undersöka andra begrepp än flykting närmare i undersökningen. Däremot bör det formuleras och framförallt understrykas att termen ”förföljelse” i flyktingkonventionen är vag i dess definition. Vad följer egentligen utav det? Är förföljelse direkt kopplat till krig, som en följd utav det? Är det individuellt eller gäller det för en grupp? Innebär det direkta hot mot en människas liv eller frihet? Måste en person se det med egna ögon eller räcker vetskapen om att det vilar runt hörnet? Om förföljelse som undersökningen kan understyrka är ett av konventionens främsta villkor för flyktingskap, bör det åtminstone inte definieras närmare? Många tidigare forskare diskuterar detta vidare, bland annat Alexander Betts & Paul Collier samt Stijn Neuteleers, som båda är kritiska till konventionens vaga definitioner, oförmögna att ta hänsyn till hur världen ser ut idag.

Spänningar i begreppet tycks pågå varje dag genom mediala diskussioner och rapporteringar kring flyktingskap och den kris som råder. Men huruvida flyktingskap ska stanna vid förföljelse gäller en betydande oenighet kring. Begreppet ”förföljelse” är kanske framförallt det huvudsakliga problemet

med flyktingkonventionen, framförallt eftersom detta ospecificerade begrepp utgör grunden för möjligheten till, eller nekande ifrån, rättsligt skydd för miljontals människor på flykt idag.

Vidare problematik kan lyftas fram. Vad som definieras i relation till förföljelse är de grunder detta kan baseras på. Men vad detta saknar är även att ta hänsyn till människor som flyr av bland annat ekonomiska, sociala, kulturella och biologiska (såsom kön eller sexualitet) omständigheter. Om en kvinna flyr för att hon inte har samma rätt till utbildning som en man, kan hon alltså inte definieras som flykting idag. Inte heller kan barn som tvingas till arbete. I tidigare forskning har Matthew Lister önskat att flyktingkonventionen läses brett, ändå lämnar konventionen lite möjlighet till att göra detta. De villkor som presenteras för flyktingskap kan visserligen likt Mihai Floroiu tyckas vara vaga, ändå tycks omständigheterna vara tillräckligt tydliga för att kunna avgöra vem som inte kan definieras. Av den undersökning som presenterats är det av min uppfattning att arbetstvång eller utbildningssvårigheter inte lämnar rätt till definierat flyktingskap. Det råder en oerhörd problematik av detta, framförallt eftersom det kan härledas tillbaka till allmänna bestämmelser om människorätt och grundläggande levnadsstandard.

Delar i studien visar att miljoner människor flyr på grund utav miljöförändringar och naturkatastrofer. De är människor som saknar anspråk på internationella flyktingrättigheter. I relation till den analys som presenteras kan dessa argumenteras vara statslösa eftersom de saknar nationellt skydd i de land dem kommer till. Det innebär att de står utanför samhället i avsaknad av både skydd och anspråk på rättigheter. Flyktingkonventionens begrepp lämnar människor världen över till deras egna öden, trots att naturkatastrofer och miljöförändringar idag driver fler människor till flykt än förföljelse. Den statslösa i relation till de flyktingar som saknar skydd utav konventionen borde fungera som en människorättslig ögonöppnare för alla de som inte reflekterat över denna problematik.

Flyktingkonventionen, tillsammans med dess tilläggsprotokoll, är visserligen fullständigt på så sätt att det tar hänsyn till människor som inte längre kan leva i sina hem. Det utgör ett dokument inom vilket människor kan göra anspråk på rättigheter och söka skydd i att få definieras som ”flykting”. Det innebär statligt skydd, rättigheter och möjligheter i ett. Idag är konventionen fortfarande det ledande dokumentet för flyktingars rättsliga ställning och bidrar därför till att vara ett av de främsta stöden för organisationen av, placeringen av och skyddet för människoströmmarna i världen idag. Det går inte att förminska det faktum att konventionen hjälper miljontals människor till trygghet

och säkerhet. Ändå måste det poängteras att flyktingkonventionen inte har anpassats till de politiska förändringarna världen står inför idag.

Fortsättningsvis, konventionen tycks inte göra något försök i att ta andra internationella människorättsliga dokument till sitt förfogande. Tidigare forskning har utmanat den smala bilden av konventionens definition i form av exkluderandet av ”andra flyktingar”, såsom människor som är på flykt av bland annat miljöförändringar och naturkatastrofer. Många viktiga människorättsliga anspråk, såsom dessa, kan inte göras i egenskap av konventionen, eftersom den saknar att positionera sig bland andra erkända folkrättsliga dokument. Bland annat tar dokumentet lite hänsyn åt senare generationsrättigheter. Generationsrättigheterna inkluderar nämligen i klimatflyktingarnas favör rätten till en hälsosam miljö. Avsaknaden av hänsyn kan vara en direkt konsekvens av att dokumentet dateras tillbaka till 1951, men idag kan konventionens exkluderande utav människor på flykt av klimatförändringar kritiseras av samma anledning, just att den saknar att ta hänsyn till rättigheter som är erkända idag.

Genom tidigare forskning har vi sett att flyktingen numera diskuteras, även om diskurserna inte diskuterar begreppet i samman mån som den rådande situationen. Tidigare forskning, och med denna studie även media, kan utmana den definition som råder av flyktingskap i relation till rätt. I mycket visar detta på den tematiska betydelsen och dess innebörd för grundläggande förändring, i och med att villkoren för flyktingskap definieras först i begreppets tematiska definition. Samtalen om och utmanande utav konventionen är därför centrala för att nå förändring.

Jag vill inte på något sätt yrka för att konventionen inte hjälpt miljontals människor eller att den inte varit betydelsefull i relation till människor vars liv har varit på flykt. Däremot visar delar av den mediala bilden idag att den globala situationen kräver att begreppet definieras om. De mediala artiklarna bör visserligen inte förstås som sanningar, de är publicerade av författare med egen opinion. Däremot kan jag inte hjälpa att hålla med om behovet utav en ny definition. Min åsikt bygger framförallt på hur världen ser ut idag. Och visst vädjar jag om de människor som skyddas konventionen, jag önskar deras fortsatta beskydd. Men i relation till den värld vi lever i idag behöver också de människor som lämnar sina hem på grund utav klimatets förändringar också få sina behov tillgodosedda, liksom de som flyr med inte tar sig utanför sitt land, eller de som flyr utav svält eller arbetsbrist. Jag lämnar mycket av den praktiska biten av detta till en annan studie, men jag föreslår att ett första steg i processen för inkludering och förändring vore att ändra den tematiska

definitionen av flyktingbegreppet, framförallt för att skapa trygghet och tillgodose de behov som människan har erkänts och också behöver.

Forskning inom det begreppsanalytiska området för flyktingskap är fortfarande relativt outforskat, även om begreppets innebörd utmanas mer och mer med åren. Denna studie kan visa på flyktingkonventionens begränsningar och det rådande begreppets utmaningar i relation till hur världen ser ut idag. Kanske behöver vi uppmärksamma att världen förändras innan vi överhuvudtaget kan tänka oss en förändring. Jag hoppas att denna studie i någon mån har kunnat bidra till det.

5.3 Förslag till vidare forskning

Forskningsfältet inom det begreppsanalytiska metodfältet för ”flykting” består av få studier på området. Forskning som studerar begreppets historiska betydelse eller dess besläktade begrepp välkomnas. Studier som också kan visa på mer problematiserande konsekvenser av begreppets definition vore förmodligen även av stor betydelse för flyktingbegreppets utveckling. Framförallt, studier som kan exemplifiera den förändring som skulle kunna råda av en ny människorättslig definition av begreppet välkomnas, framförallt eftersom det sätter ”flykting” i fokus.

Referenslista

Internetkällor

Aspegren, Robert, *Regeringen stänger dörren för klimatflyktingar*, 2016, Dagens samhälle, URL: <https://www.dagenssamhalle.se/debatt/regeringen-staenger-doerren-foer-klimatflyktingar-23577>

BBC World Service Inquiry programme, *Would a new UN Convention help refugees?*, 2016, BBC, URL: <http://www.bbc.com/news/world-36321685>

Berg, Chris, *Why cling on to an outdated refugee convention?*, 2011, ABC News, URL: <http://www.abc.net.au/news/2011-10-19/berg-why-are-we-clinging-to-an-outdated-refugee-convention/3577538>

Evans, Brad, Bauman, Zygmunt, *The Refugee Crisis Is Humanity's Crisis*, 2016, The New York Times, URL: <https://www.nytimes.com/2016/05/02/opinion/the-refugee-crisis-is-humanitys-crisis.html>

Generaldirektoratet för kommunikation, *EU och Migrationskrisen*, 2017, Europeiska kommissionen, URL: <http://publications.europa.eu/webpub/com/factsheets/migration-crisis/sv/>

Jamil, Amber, 2017, *Climate Refugees and International Law*, The American Interest, URL: <https://www.the-american-interest.com/2017/07/14/climate-refugees-international-law/>

Lieberman, Amy, *Where will the climate refugees go?*, 2015, Aljazeera, URL: <http://www.aljazeera.com/indepth/features/2015/11/climate-refugees-151125093146088.html>

Migrationsverket, *Vem bedöms som flykting?*, 2016, Migrationsverket, URL: <https://www.migrationsverket.se/Om-Migrationsverket/Pressrum/Fokusomraden/Beslut-om-att-begransa-mojligheten-att-fa-uppehallstillstand/Vem-bedoms-som-flykting.html>

Ratcliffe, Rebecca, *Outnumbering refugees two to one: how the world ignores war's greatest scandal*, 2017, The Guardian, URL: <https://www.theguardian.com/global-development/2017/may/22/one-person-a-second-uprooted-by-war-disaster-in-2016-study-finds-norwegian-refugee-council>

Regeringens webbplats för mänskliga rättigheter, *Flyktingars rättigheter*, De mänskliga rättigheternas historia, vilka rättigheter finns det?, URL: <http://www.manskligarattigheter.se/sv/de-manskliga-rattigheterna/vilka-rattigheter-finns-det/flyktingars-rattigheter>

Rädda barnen, *Barn på flykt - frågor och svar: Vem är flykting?*, 2015, Rädda barnen, URL: <https://www.raddabarnen.se/vad-vi-gor/barn-pa-flykt/fragor-och-svar/>

Skribent för Umeås universitetsbibliotek, *Källkritik*, 2016, Umeås universitetsbibliotek, URL: <http://www.ub.umu.se/skriva/kallkritik>

Sverige för UNHCR, *FN:s flyktingkonvention - frågor och svar*, 2001, Sverige för UNHCR, URL: <https://sverigeforunhcr.se/om-oss/vem-ar-flykting/faq-fns-flyktingkonvention>

UNHCR, *Figures at a Glance*, 2017-06-19, UNHCR, URL: <http://www.unhcr.org/figures-at-a-glance.html>

Trycka källor

Arendt, Hannah, *The Decline of the Nation-State and the End of the Rights of Man*, 1951, ur *The Origins of Totalitarianism*, 5. uppl. 1961, The world publishing company, Ohio

Arendt, Hannah, *We Refugees*, 1943, Altogether Elsewhere, Faber and faber London, via Stanford Education

Baggini, Julian & S. Fosl, Peter, *The Philosopher's Toolkit - a compendium of philosophical concepts and methods*, 2003, Blackwell Publishing Ltd, USA

Bergström, Göran & Boréus, Kristina (red.), *Textens mening och makt; metodbok i samhällsvetenskaplig text och diskursanalys*, 3 uppl., Studentlitteratur, Lund, 2012

Collier, Paul, Betts, Alexander, *Refuge: Rethinking Refugee Policy in a Changing World*, 2017, Oxford University Press, USA

Floroiu Mihai, *Evolution of the refugee concept*, 2015, Public Administration & Regional Studies 16, no. 2

Flyktingkonventionens tilläggsprotokoll, *New York-protokollet*, 1967, Förenta Nationerna

Gatrell, Peter, *The Making of the Modern Refugee*, 2015, Oxford University Press, USA

Haslanger, Sally, *Gender and Race: (What) Are They? (What) Do We Want Them To Be?*, 2000, Noûs, vol. 34, nr. 1

Kenyon Lischer, Sarah, 2017, *The Global Refugee Crisis: Regional Destabilization & Humanitarian Protection*, the American Academy of Arts & Sciences

Kerwin, Donald, 2016, *How Robust Refugee Protection Policies Can Strengthen Human and National Security* *Journal on Migration and Human Security*, Vol 4, Iss 3, Pp 83-140

Konvention angående flyktingars rättsliga ställning, 1951, res. 429 (V), Förenta nationerna

Lister, Matthew, *Who are refugees*, 2013, Law And Philosophy no. 5

Neuteleers, Stijn, *Environmental Refugees: A Misleading Notion for a Genuine Problem*, Ethical Perspectives 18, no. 2

Otovescu, Adrian, Otovescu, Maria-Cristina, *The Refugee Crisis In Europe and Adressed Solutions*, 2017, Journal Of Community Positive Practices 17, no. 2: 63-73